

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA PROJELERİ KOORDİNASYON BİRİMİ

PROJE BAŞLIĞI
**YTÜ Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Yaşayan Değerlere Sahip Oluş
Düzeylerinin Bazı Kişisel Değişkenlere Göre İncelenmesi YTÜ Örneği**

Proje No:
SBA-2024-6051

Proje Türü
Genel Araştırma Projesi

SONUÇ RAPORU

Proje Yürütücüsü:
Doç. Dr. Davut Hotaman
YTÜ Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü

Araştırmacı:
Dr. Öğr. Üyesi Emrah Özcan
YTÜ Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Eğitimi Bölümü

Ağustos 2024
İSTANBUL

Bu proje Yıldız Teknik Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından desteklenmiştir (Proje No: SBA-2024-6051)

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖZET	4
ABSTRACT	5
1. GİRİŞ	6
2. YÖNTEM	14
3. BULGULAR	15
4. SONUÇ VE TARTIŞMA	17
KAYNAKÇA	19

ÖZET

Ailede başlayan toplumsallaşma süreci, eğitim kurumlarıyla devam eder. Birey eğitim sürecinde kaldıkça, toplumsal değerlerini kazanarak, toplumsal devama katkı sağlar. Böylece birey, o toplumun bir ferdine dönüşür. Toplumsal değerler, uzun bir toplumsal yaşam süzgecinden geçerek oluşurlar. Değerler beğenilere göre tercih edilen şeyler olmaktan çok, bireyin çevresi ile etkileşimini sağlayan az çok kesin ve sistematik yaşamsal düzeni sağlayan fikirlerdir. Bu değerlerin benimsenmesinde, okul ve onun işleticisi konumunda olan öğretmen önemli bir yer tutar. Öğretmenlik mesleğinin toplumsal rolü ve birey üzerindeki gücü nedeniyle, öğretmenlerin o toplumda geçerli olan ulusal ve evrensel yaşayan değerleri bilmesi ve onlara sahip olması beklenir. Bu araştırmayla, YTÜ Eğitim Fakültesi öğrencilerinin, yaşayan değerler olarak tanımlanan bu değerlere sahip oluş düzeyleri hakkında bir bilgi sahibi olunacaktır. Araştırma betimsel nitelikte olup yöntem olarak, tarama modellerinden tekil tarama modeli kullanılmıştır. Bu araştırma, öğretmen olacak öğrencilerin yaşayan değerlere sahip olma düzeylerini araştırması açısından özgündür. Bu araştırmanın amacı, “YTÜ Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Yaşayan Değerlere Sahip Oluş düzeylerinin bazı demografik özelliklerine göre incelemektir”. Bunun için Avrupa Değerler Eğitimi Programında yer alan 12 değeri yoklayan beşli (5) Likert tipi “Değerler Ölçeği” ve “Kişisel Bilgi Formu” hazırlanarak, her kademedan (1., 2., 3. ve 4.sınıflardan), bölümden, ABD ve BD’ından gönüllü yeter sayıda öğrenciye uygulanarak, araştırmanın verileri toplanacaktır. Bunun için Avrupa Değerler Eğitimi Programında yer alan 12 değeri kapsayan beşli (5) Likert tipi “Değerler Ölçeği” ve “Kişisel Bilgi Formu” hazırlanarak, her kademedan gönüllü yeter sayıda YTÜ Eğitim Fakültesi öğrencisine uygulanacaktır. Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örneklem türlerinden “kolay ulaşılabilir durum örnekleme” kullanılacaktır. Veriler, uygun istatistiksel programlarla/yazılımlarla analiz edilerek, iki değişkenliler için t-testi, çoklu değişkenler için ise ANOVA ve farklılıkların kaynağı/yönü, Tukey HSD testi yapılarak belirlenecektir.

ABSTRACT

The socialization process that starts in the family continues with educational institutions. As the individual remains in the education process, he/she gains social values and contributes to social continuity. Thus, the individual becomes a member of that society. Social values are formed through the filter of a long life. Values are not things that are preferred according to taste, but rather principles of life that provide a more or less definite and systematic vital order that enables the individual to interact with his/her environment. The school and the teacher as its operator play an important role in the adoption of these values. Due to the social role of the teaching profession and its power over the individual, teachers are expected to know and possess the national and universal living values that are valid in that society. The school, as the center of deliberate acculturation, equips children from different socio-economic and educational backgrounds with socially approved knowledge, skills, habits, attitudes, and values, and equips them for the requirements of social life. While educating individuals, educational institutions also contribute to social continuity and cultural richness. The aim of this research is to examine the level of YTU Faculty of Education Students' possession of the twelve (12) values in the European Living Values Education Program. In this respect, the research is a quantitative study in survey type and was conducted with 474 undergraduate students who agreed to participate in the research. According to the statistical analysis of the data obtained from the research, students assessed their level of value based on their perceptions. The findings revealed significant differences in the total value scores among YTU Faculty of Education students. Specifically, female students were found to have higher value scores compared to male students. And students studying science and Turkish language teaching had higher value scores compared to students in other departments, such as Science Teaching and Turkish Language Teaching.

1. GİRİŞ

Eğitim çabalarının genel amacı, yetişmekte olan çocukların ve gençlerin topluma sağlıklı ve verimli bir şekilde uyumunu sağlamaktır (Varış, 1991, s. 5). Bu uyumun gerçekleştirilmesi sürecinde, bireylerin ilgi ve yetenekleri, eğitim yolu geliştirilerek, insan davranışları toplumsal onay doğrultusunda değiştirilir. Bu anlam itibarıyla eğitim, “kasıtlı kültürleme sürecidir” (Ertürk, 1984, s. 10). Dinamik kültür değerlerinin içine doğan genç bireyler, zamanla eğitim yoluyla toplumun bu dinamik değerlerine süreklilik ve esneklik kazandırarak, çağ koşullarının beklenti ve isteklerine uygun yeni değerler üretirler. Bu manada eğitim, bireylere mevcut bilgi ve becerileri kazandırmanın ötesinde, yeniden kültürel üretimi de gerçekleştirerek, toplumun devamını ve gelişimini de sağlar. Eğitim bunu yaparken, mevcut değerlerin yok olmasını önlemek ve yeni değerler üreterek çağın gereği olan bireyleri yetiştirmek durumundadır (Varış, 1991, s. 5; Willemse et al., 2005).

Öğrencilerin gerek ailede gerekse eğitim kurumlarında edindikleri bu değerler, öğrencilerin davranışlarını, bakış açılarını, duyu ve düşüncelerini kökten etkileyerek, bireylere toplumsal yaşam içinde nasıl davranması gerektiğini öğretirler (Moore, 2010, s. 45; Robb, 1998). Kelime anlamı olarak değer, “herhangi bir bireyin insanları, durumları, fikirleri ve eylemleri iyi-kötü, istenen-istenmeyen şeklindeki yargıları oluşturan standartlar takımı” anlamına gelmektedir (Halstead & Taylor, 2000, s. 169; Willemse et al., 2005). Kısaca değer, “belirli bir durumu, bir diğerine tercih etme eğilimi olarak tanımlanabilir” (Erden, 2011, s. 56). Böylece genç bireyler, kendileri için önem arz eden toplumsal kurallar ve gelenekler yoluyla iyiyi ve kötüyü, doğruyu ve yanlış ayırmayı, zaman içinde kendi ahlak ilkeleri doğrultusunda bir ölçütler takımı oluşturmayı başarırlar (Beill, 2003, s. 14). Dolayısıyla değer, kültüre ve topluma anlam ve önem veren ölçütler takımıdır. Bu yönüyle değerler, toplum yaşamı içinde yer alan en önemli sosyal denetim mekanizmasıdır. Son yıllarda dünyadaki sosyal, siyasal, kültürel ve özellikle de ekonomik değişiklikler, yeni değerlerin üretilmesine neden olmuştur. Bunlardan biri de küreselleşmedir. İçinde bulunulan çağda küreselleşme, “globalleşme, yenedünya düzeni, post-modernizm, yerelleşme ve neoliberalizm” gibi kavramlarla birlikte kullanılır olmuştur (Sönmez, 2002, s. 1).

Dolayısıyla küreselleşme deyince, ekonomiden siyasete, sosyal politikadan kültüre kadar uzanan geniş bir yelpazede kendini hissettirdiği söylenebilir. Küreselleşme, toplumların benimsedikleri milli ve evrensel değerlerin dünya ölçeğinde yayılmasını, farklılıkların bir bütünlük ve uyum içinde ortadan kalkarak dünyanın küresel bir köy haline gelmesine neden olduğu söylenebilir. Böyle bir yapıda eğitimin, hem milli, hem de evrensel değerleri güçlendirecek şekilde yapılandırılması beklenir (Oktay, 2001, s. 22; Schlechty, 2006). Bu beklentinin gerçekleşmesinde, okul ve öğretmen önem kazanmaktadır. Bu nedenle, aile ve okul, birey ve toplum açısından hayati bir öneme sahip olan değerleri, bireye etkili kazandırmanın yolunu bulmalıdır. Bu süreçte okula ve okulun işleticisi olan öğretmene büyük görevler düşmektedir (Yazıcı, 2006, s. 500).

Eğitim Yoluyla Modernleşme Kuramlarına göre, endüstri toplumları geleneksel yapı ve değerlerini değiştirerek, modern toplumlara dönüşmüşlerdir. Bu dönüşüm sürecinde de modern okullar çok önemli sorumluluklar üstlenmiştir (Eskicumalı, 2003, s. 17). Çünkü okullar, eğitim sisteminin istedik özellik olarak kabul ettiği kültürel, sosyal, ideolojik, ekonomik ve psikolojik değerleri toplumun genç bireylerine kazandırmak amacıyla kurulan yaşam alanlarıdır (Senemoğlu, 2007; Oktay, 2001, s. 23). Dolayısıyla okullar, bir eğitim kurumu olarak değerlerden uzak ve sorumsuz yapılar değildirler (Özdemir, 2007, s. 185; Schlechty, 2006). Bu özellikleriyle okullar, bireyin çevresinde oluşan değişiklikleri karşılamak üzere bireyin davranışlarını değiştirmek ve yeni davranışlar kazandırmakla yükümlüdür. Schweisfurth’a (2002) göre de okullar, yurttaşlık bilincinin geliştirilmesinde önemli bir işleve sahiptirler. Cipani’ye (2008) göre eğitim ve öğretim süreci mesleki ve kişisel

değerlerle dolu olup, bu değerler öğretmenler tarafından bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde sınıfa taşınmaktadır.

Türk Dil Kurumu, değer kavramını; “bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” olarak ifade etmiştir (sozluk.gov.tr). Değer kavramı bazı Türkçe sözlüklerde ise “Nesnelerin ve olayların bir toplum, bir sınıf ya da bir insan yönünden taşıdığı önemi belirleyen niteliği” veya “bir toplum, bir sınıf, bir insan için önem taşıyan nesne ya da olay” şeklinde tanımlanmıştır (Püsküllüoğlu, 2008). İnsan sosyal bir varlıktır. Bu sebeple toplumda kendine yer bulabilmesi için bazı kurallara uyması gerekmektedir. Toplumı meydana getiren insanların genelinin kabul ederek benimsediği bu kuralların büyük kısmını toplumsal değerler oluşturur. Bundan dolayıdır ki değerler konusu insanlarla ilgilenen birçok disiplinin kapsamına girmekte ve bu disiplinlerin her biri değer kavramıyla ilgili çok farklı tanımlar yapmaktadır (Yalar & Yelken, 2011). Değerleri sınıfa taşıyan öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının, bu değerlere sahip oluş düzeyi önemlidir. Eğitim kurumlarında çocuklara temel değerleri kazandırabilmek için, öncelikle öğretmen adaylarının kendi değerlerinin farkında olmaları gerekir. Bu amaçla, gelecekte öğretmen olacak öğrenci gruplarının Avrupa Değerler Programında yer alan yaşayan değerlere sahip oluş düzeyinin bilinmesi, eğitim fakültelerinin programlarının güncellenmesi ve eğitim fakültelerinin değerleri öğretmen olacak öğrencilere kazandırması açısından önemli görülmektedir.

1.1. Yaşayan Değerler

UNESCO tarafından desteklenen ve barış kültürü oluşturmada küresel bir hareket olan Yaşayan Değerler Eğitimi (Living Values Education, 2004), kişisel ve sosyal olmak üzere on iki değeri ön planda tutmaktadır. Bu değerler; İşbirliği (cooperation), Özgürlük (Freedom), Mutluluk (Happiness), Dürüstlük (Honesty), Alçak Gönüllülük (Humility), Sevgi (Love), Barış (Peace), Saygı (Respect), Sorumluluk (Responsibility), Samimiyet (Simplicity), Hoşgörü (Tolerance) ve Birlik (Unity)’dir.

İşbirliği (cooperation): İşbirliği, ortak amaçları gerçekleştirmek için yapılan her türlü güç birliği, herkesin kendini ortaya koyarak işe katılma çabası ya da insan ilişkilerinden ortak faydalar sağlama halidir. İçinde yaşanılan dünyanın var olan pek çok sorunu insan kaynaklı olup, yine bu sorunların çözümü için insan işbirliği zorunludur. Bir Türk atasözünde olduğu gibi; bir elin nesi var, iki elin sesi var. Gençlerin gündelik problemlerden kaynaklanan zorluklarla baş etmede gönüllü ve işbirliğine açık olmaları gerekir (Thomas, 1998). İşbirliği, toplumsal ilişkilerin temel bir unsuru olarak göze çarpmaktadır. Projelerin başarılı bir şekilde tamamlanabilmesi, bilgi ve deneyimlerin paylaşılması, çeşitli beceri ve yeteneklerin birleştirilmesi açısından da büyük öneme sahiptir. Aynı zamanda disiplinler arası çözümler üretebilme yeteneği de yine bu değer geliştirilmesi sonucu ortaya çıkar. Birlikte çalışabilme becerisi kazandırarak insanların potansiyellerini ortaya çıkarmasına yardımcı olan işbirliği, kolektif bir çaba gerektirerek toplumun gelişimine ve refahına katkıda bulunur. Her bireyin farklı birikimi ve bakış açısı olduğu için daha geniş bir perspektif elde edilir ve daha etkili sonuçlar elde etmek mümkün olur. İyi iletişim, güven ve karşılıklı anlayışın temel alındığı bir süreç olarak ön plana çıkmaktadır. Bu nedenlerle, işbirliği, başarıya giden yolda vazgeçilmez bir unsurdur. Özgürlük (Freedom): Özgürlük, doğruların sorumlulukla, seçimlerin de vicdanla dengelenerek başkalarının varlığını ve düşüncelerini yadsımadan düşünme ve hareket etme halidir. Öyleyse özgürlüğü, sınırsız bir eylem hali olarak değil, belirlenmiş sınırlar içinde başta ifade özgürlüğü, seyahat özgürlüğü (işgücünün serbest dolaşımı), girişim özgürlüğü (iş kurma özgürlüğü), malların ve sermayenin serbest dolaşımı olarak kabul edilmektedir. Avrupa Birliği, ekonomik özgürlük kadar sosyal ve siyasi özgürlüğü de savunmaktadır. İnsan hakları ve özgürlükleri, Avrupa Birliğinin temel değer ve inanç sistemini oluşturmaktadır. İnsanların düşüncelerini özgürce ifade etme ve hareket etme yetisine sahip olmalarına olanak tanır. Bu

değer, doğruluk prensipleriyle uyum içinde olmayı ve seçimlerin vicdanla sınırlanmasını gerektirir. Özgürlük, başkalarının varlığını ve düşüncelerini yadsımadan insanların fikirlerini özgürce düşünme ve ifade etme hakkını içerir. İnsanlar, özgürlük sayesinde kendi benliklerini keşfedebilir, düşüncelerini geliştirebilir ve toplumun ilerlemesi için değerli katkılarda bulunabilirler. Ancak, özgürlüğün yanlış kullanılması veya aşırı özgürlük talepleri, toplumsal huzuru bozabilir veya başkalarının haklarını ihlal edebilir. Dolayısıyla özgürlük sorumluluk ve vicdanla dengelenmeli ve başkalarının haklarını gözeterek kullanılmalıdır. Mutluluk (Happiness): Kişinin kendine egemen olmasından kaynaklanan sürekli ya da anlık bir refah ve huzur halidir. Mutlu insanlardan oluşan bir topluluk ya da toplumun üretkenliği, verimliliği ve yaşam kalitesi yüksektir. İç huzurları ve yaşam enerjileri güçlüdür. İnsanın iç dünyasında hissettiği pozitif duyguları ve memnuniyeti ifade eder. Bir insanın kendisini mutlu hissetmesi, zihinsel, duygusal ve fiziksel olarak dengeli olmasıyla ilişkilidir. Kişi, kendi yaşamını kontrol etme yeteneğine sahip olduğunda, hedeflerine ulaşma, kişisel gelişim sağlama ve tatmin edici ilişkiler kurma konularında daha başarılı olur. Mutluluk, zorluklar ve engellerle başa çıkma becerisini artırırken, stresi azaltmaya, sağlığı korumaya ve daha sağlıklı bir yaşam sürdürmeye yardımcı olur. İnsanlar, hayatta anlam ve tatmin buldukları şeylere yönelerek mutluluğu deneyimlerler. Bunlar, sevdikleriyle daha fazla vakit geçirmek, hobilerine zaman ayırmak, başarılarını kutlamak veya başkalarına yardım etmek gibi çeşitli şekillerde olabilir. Mutluluk, yaşamın anlamlı ve keyifli olduğunu hissetme duygusunu sağlayarak, bireyin yaşamına olumlu bir etki yapar. Bir arada yaşamaktan keyif alırlar ve dolayısıyla bu durum, pek çok değer değer olarak benimsenmesini olumlu yönde etkiler. Dürüstlük (Honesty): Vicdani doğruluk, aldatmama, yalan söylememe, kendine ve diğerlerine karşı tutarlı ve gerçekçi olma hali. "Düşüncenin gerçekle uyuşması" olarak da tanımlanabilir. Gerek bireysel olsun, gerekse toplumsal olsun, ilişkilerin temelinde dürüstlük yatmaktadır. Gerçekler üzerine temellendirilmeyen birlikteliklerin ömrü kısa olur. Uluslar, devletler herhangi bir konu üzerinde işbirliğine gitmek istediklerinde, dürüstlük ilkesinden hareket etmeleri önemlidir. Dürüstlük saydam, açık olmayı gerektirir. Bu değer yaşatılması ve toplumların genç bireylerine kazandırılması görevi eğitim kurumunun görevi olmalıdır. Dürüstlük, insanın vicdani bir doğrulukla hareket etmesini, aldatıcı davranmamayı, yalan söylememeyi, kendisiyle ve diğer insanlarla tutarlı ve gerçekçi olmasını gerektiren bir değerdir. Dürüstlüğün bir başka açıklaması ise "düşüncenin gerçekle uyuşması" olarak ifade edilebilir. Bireyin karakterini ve değerlerini yansıtan bir özellik olup, insan ilişkilerinde temel bir rol oynar. Bir insanın dürüst olması, güvenilirliğini artırır, saygınlığını pekiştirir, insanlar arasındaki iletişimi güçlendirir ve sağlıklı ilişkilerin temelini oluşturur. Ayrıca dürüstlük, insanların kendi iç dünyalarında da huzurlu olmalarını sağlar. Dürüst olmak, insanın kendisiyle barışık olmasına ve kendine karşı dürüst bir şekilde davranmasına yardımcı olur. Toplumun temel değerlerinden biri olan dürüstlük, her bireyin sahip olması gereken önemli bir değerdir. Alçak Gönüllülük (Humility): Alçak gönüllülük, sahip olduğumuz her şeyin bize ait olmayıp, miras olarak bırakıldığının farkında olma hali olarak tanımlanabilir. Türkçede mütevazı, aynı anlamda kullanılır. Alçak gönüllülük, abartılardan ve gösterişten uzak olmayı gerektirir. Sahip olduklarımızı abartmamak gerekir. Alçak gönüllülük bir anlayış, bir yaşam biçimidir. Sahip olduklarımız bizi diğerlerinden daha üstün, ayrıcalıklı yapmaz, aksine dünyayı ve evreni anlamamıza ve dolayısıyla gücümüzün sınırlarını olgunluk içinde keşfetmemizi sağlar. Alçak gönüllülük, abartılardan ve gösterişten uzak olmayı gerektirir. Alçak gönüllülüğün temelinde, bireyin kendi değerini küçümsemesi veya başkalarından aşağı görülmesi değil, bilinçli bir şekilde övünmekten ve kendini sürekli ön plana çıkarmaktan kaçınması yatar. Kişi, başarısını veya sahip olduklarını mütevazı bir şekilde ifade ederken, başkalarına da saygı duyar ve onların başarılarını takdir eder. Alçak gönüllülük insan ilişkilerinde de önemli bir rol oynar. Diğer insanlara karşı beslenen saygı ve anlayış, kişinin alçak gönüllü olmasına yardımcı olur. Böylece, kişi kendini başkalarının üstünde görmek yerine her insanın eşit haklara sahip

olduğuna inanır ve onlara karşı anlayışlı bir şekilde yaklaşır. Alçak gönüllülük, bireyin insanlar arasındaki dengeyi korumasına ve mütevazı davranışlarıyla diğerlerine örnek teşkil etmesine yardımcı olur. Bu nedenle, alçak gönüllülük, bir kişinin kendini değerli ve önemli hissetmesini sağlarken aynı zamanda diğer insanları da motive eden bir değer olarak kabul edilebilir. Sevgi (Love): Sevgi, kendimizi, başkalarını ve diğer tüm şeyleri koşulsuz ve karşılıksız kabul etme halidir. Sevgi, insan varlığına anlam veren değerdir. Adı ne olursa olsun, bir birliktelik kurulmak isteniyorsa, sevgi bu birlikteliğin anahtarıdır. Çünkü her insanın ihtiyaç duyduğu ve kayıtsız şartsız hak ettiği güven, şefkat, mutluluk dolu bir yaşam, ancak sevgi ile mümkündür. Sevgi, insanlık var olduğuça gelişerek devam edecek olan ve insan varlığına anlam veren bir değerdir. Sevgi, yalnızca romantik bir ilişki değil, aynı zamanda aile bağları, dostluklar ve insanlar arasındaki her türlü ilişkide de büyük bir rol oynar. İnsanoğlunun doğasında var olan sevgi, insanları birbirine çeken, birlik ve dayanışmayı sağlayan bir enerjidir. Sevginin varlığı bir ilişkinin temelinde yatar ve her türlü birlikteliğin olumlu bir şekilde ilerlemesi için gereklidir. İyilik, cömertlik ve hoşgörü ile hareket etmeye teşvik eder. Barış (Peace): Barışı, “içsel ve dışsal uyarıcıların farkında olarak, onlarla uyum içinde yaşama hali” olarak tanımlamak mümkündür. Kıtasal ve kitlesel savaşların dünyamıza verdiği zararlar ortada iken, yeni savaşlara tahammül etmek artık mümkün değildir. Öyle ki, pek çok insan inanarak ya öldü ya da öldürüldü. Yeni sosyal ve ekonomik yıkımları önlemek gerektiğinden, Avrupa Birliğinin kurulmasıyla, üye devletler arasında herhangi bir savaşı imkânsız kılacak bir Avrupa barışının temeli atılarak, barış temel bir değer olarak benimsenmiştir. Avrupa bütünleşmesi ve Avrupa Birliği ile gerek Avrupa’da gerekse dünyada barışın, demokrasinin, hukukun ve adaletin korunması ve gelecekte de güvenceye alınması çok daha kolay olacaktır. Avrupa Birliği çerçevesinde Avrupa’nın bütünleşmesi, Avrupa’da ve dünyada barışı, demokrasiyi, hukuku ve adaleti korumayı ve gelecekte de güvence altına almayı kolaylaştıracaktır. Bu bütünleşme ve birlik, Avrupa’da uzun yıllar süren savaşların sona ermesine ve ülkelerin bir arada çalışmasını sağlayarak istikrarı sağlamıştır. Bu birlik, ülkeler arasındaki ilişkilerin güçlenmesine ve ortak değerlerin korunmasına da yardımcı olmaktadır. Avrupa Birliği, üye ülkelerin ekonomik ve siyasi işbirliğini artırarak çeşitli avantajlar sağlamıştır. Bu birlik, üyelerin ortak değerleri paylaşmasını teşvik ederek hukukun üstünlüğünü sağlamakta ve adaletin gerçekteleşmesini desteklemektedir. Saygı (Respect): Saygı, kendimizin ve başkalarının farklılıklarını kabul etme ya da kabullenme hali ya da güven ortamı yaratan koşulsuz olumlu görüş şeklinde tanımlanabilir. Bir arada yaşamanın önemli ön koşul değerlerinden biridir. Bireylerin hem kendilerine, hem de yaşadığı çevredeki diğerlerine saygı duyması gerekir. Bireyin kendine saygı duyması, olumlu ve olumsuz özelliklerini daha iyi görebilmesine yardımcı olur. Bireyin diğerlerine saygı duyması da, koşulsuz kabul gerektirir (Yüksel-şahin, 2010, s. 37). Saygı, toplumda sürekli birbirimizin haklarına, düşüncelerine ve duygularına değer verme eylemini gerektirir. Saygı, insanların birbirine insan oldukları için değer vermesi, kalabalıklar içindeki bireyler olarak görülmeleri anlamına gelir. Diğerlerinin farklı inançlarına, yaşam tarzlarına, düşüncelerine saygı duymak, insanların birbirleriyle uyumlu bir şekilde yaşamasının temelidir. Saygı göstermek, insanlar arasında hoşgörü ve destekler ve işbirliğiyle birlikte hareket etme yeteneğini geliştirir. Empati yapma ve başkalarının duygularını anlama becerisi saygının temelini oluşturur. Saygı, insanların arasındaki iletişimi geliştirerek işbirliği, hoşgörü ve dayanışma ortamı sağlar. Saygı, toplumda huzurun ve uyumun temelini atan bir değerdir. Saygı, bir bireyin değerini hissetmesine ve kabul görmesine yardımcı olurken, toplumun da birlikte hareket etmesini sağlar. Saygılı bir toplum, bireylerin mutluluğu ve refahı için gerekli olan koşulları sağlar ve bu da toplumun bütünü için önemli bir amaçtır. Sorumluluk (Responsibility): Sorumluluğu, bireyin tek başına ya da bir toplumsal düzen içinde yaşarken kendilerine atfedilen beklentiler bütünü olarak tanımlamak mümkündür. Bir yaşamın, bir düzenin sağlıklı sürdürülmesinde bireylerin payına düşen yük ya da görevlerdir. Sorumluluk, özgürlük ve işbirliği değerlerine

dayalı olarak gelişen görev bilinci ya da varlığımıza yüklenen tanımlanmış ya da tanımlanmamış beklentiler bütünüdür. Bireye sorumluluk bilinci kazandırmak için okulda çeşitli sosyal ve kültürel etkinlikler düzenlemek gerekir (Yeşil, 2003, 52). Bu beklentiler doğal olarak oluşur ve gelişir. Gençlerin sorumluluk duygusuyla hareket edebilmesi, beceriler kazanabilmesi, aile, çevre ve okul sürecinde gerçekleşen eğitim sürecinde temel ilke ve değerlerle buluşmasına bağlıdır (Özguven, 2000, s. 25; Özdemir, 2007, s. 196). Sorumluluk, bireyin tek başına veya bir toplumsal düzen içinde yaşarken kendisine atfedilen beklentiler bütünü olarak tanımlanabilir. Bir yaşamın veya bir düzenin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesinde bireylere düşen yük veya görevler sorumluluk olarak adlandırılmaktadır. Her bireyin, toplumun diğer üyelerine karşı sorumlulukları olduğu gibi, kendisine karşı da sorumlulukları bulunmaktadır. Kişisel sorumluluklar, bireyin kendi sağlığına, eğitimine ve kişisel gelişimine özen göstermesini, toplumsal sorumluluklar ise bireyin toplumun değerlerine saygı göstermesini, diğer insanlara yardımcı olmasını ve toplumun refahını arttırmak için katkıda bulunmasını içermektedir. Sorumluluk bilinci, bireyleri daha disiplinli, düşünceli ve etik değerlere sahip bir şekilde hareket etmeye teşvik eder. Bu nedenle, sorumluluk duygusu toplumun düzenini ve işleyişini destekler ve bireylerin uyum içinde yaşamasına yardımcı olur. Samimiyet (Simplicity): Samimiyet, kelime anlamı olarak hoşgörü, “her şeyi anlayışla karşılayarak olabildiğince hoş görme durumu, müsamaha, tolerans (TDK, 2010)” olarak tanımlanmaktadır. İnsanın hem kendine hem de diğerlerine karşı sıcak ve gerçekçi (dürüst) bir şekilde açık ve anlaşılır olma hali. Samimiyet, içtenlik, sevecenlik ve sıcaklık demektir. Samimi olduğumuz kişilerin pek çok olumsuz tarafını görmemek demektir. Kararlılık vardır, dürüstlük vardır. İlişkilerin sürdürülmesinde ve güçlendirilmesinde samimiyet değeri önemlidir. Kendimizi karşıımızdakine bile açarken, onunla samimi olup olmamız davranışları etkiler. Samimiyet, güven demektir. Bu nedenle insan ilişkilerinde önemli bir rol oynar ve başarılı iletişim için temel bir gerekliliktir. Samimi insanlar, gerçek bir şekilde kendilerini ifade ederler ve karşı tarafa da anlayışla yaklaşarak hoşgörülü davranırlar. Bu, dürüstlük, açıklık ve empati ile birlikte gelir. Samimiyet, insanların birbirlerini daha iyi anlamalarını ve bağ kurmalarını sağlar. Açık ve anlaşılır iletişim, yanlış anlamaların önüne geçer ve daha sağlıklı bir etkileşime olanak tanır. Bu nedenle, samimiyet insan ilişkilerinde temel bir değerdir ve başarılı ilişkilerin temelini oluşturur. Hoşgörü (Tolerance): Hoşgörü, kelime anlamı olarak “her şeyi anlayışla karşılama hali (TDK, 2010)” olarak tanımlanmaktadır. Farklı olana saygı, kendi doğrularında direnmeme, hata ya da yanlış olarak değerlendirilen eylem, söylem ve görüşlere açık olma hali. Bir başka deyişle, karşıımızdakileri bizim istediğimiz gibi değil, o kişilerin kendi istedikleri gibi mutlu edebilme yetisidir. Bir insan olarak yaşamı ve çevreyi paylaştığımız kişi ya da diğer canlılarla ilgili olarak her şeyi hoş görme durumudur. Onların farklılıklarına tepki göstermeden, yadırgamadan ve hatta eleştirmeden değerlendirebiliriz. Onlar bizim için farklı iseler, mutlaka biz de onlar için farklıyız demektir. Bu farklılıkları zaman içinde giderebilir, daha çok birbirimize benzeyebiliriz. Böyle bir yaklaşım, ortak yaşama arzusunun gerçekleşmesini sağlar. Çünkü hoşgörü, koşulsuz kabulü sağlar. Hoşgörü, insanların farklılıkları hoş karşılama yeteneğini simgelerken aynı zamanda bir toplumda barış ve huzurun temel unsurunu oluşturur. Hoşgörünün temeli, insanların bir arada yaşama isteği ve anlayış gücüdür. Bu anlayış, herkesin kendini ifade etme özgürlüğüne saygı duymak, çeşitlilik ve çok seslilikten faydalanmak ve empati yeteneğini geliştirmekle mümkün olur. Hoşgörü, dünya üzerindeki farklı kültürlerin bir arada uyum içinde yaşamasını sağlayan önemli bir değerdir ve toplumların refah düzeyini artırıcı bir etkisi vardır. Hoşgörü, bireyler arasında anlayış ve dayanışma duygusunu güçlendirerek, hoşgürsüzlük, ayrımcılık ve şiddet gibi olumsuz tutumları azaltmaya yardımcı olur. Bu nedenle, hoşgörü, insan ilişkilerinde ve toplumsal yaşamda birçok olumlu sonucu olan önemli bir erdemdir. Birlik (Unity): Birlik, “kişilerin diğer bireylerle birlikte olma, birlikte yaşama ve birlikte hareket etme istekliliğidir”. Birlikte

hareket etme, birlikte sorunların üzerine gitmek, tek başına çözülemez görünen pek çok sorunu çözümler hale getirir. Benzer coğrafyada yaşayan ve benzer problemlerle karşı karşıya kalan ülkelerin birlikte hareket etmesi aklın gereğidir. Birlik içerisinde ayrı güçler birleşerek daha güçlü bir yapı oluşturulmuş olur. Toplumların dayanışma ve işbirliği ruhunu besleyen bir faktör olan birlik sayesinde insanlar, ortak hedefler doğrultusunda daha büyük projeler gerçekleştirebilir, toplumda olumlu değişimler sağlayabilirler. Birlik değeri aynı zamanda insanların kolektif bir bilinçle hareket edebilme yeteneğini ifade eder. İnsanların kendi çıkarlarından ziyade toplumun genel faydasını ön planda tutmalarını sağlar. Birlik, aynı zamanda büyük ölçekte barış, adalet ve eşitlik gibi temel değerlerin korunmasında da önemli bir role sahiptir. Toplumda birlik ve beraberlik olmadığında çatışmalar, ayrışmalar ve sorunların büyümesi kaçınılmaz olur. Bu nedenle, Avrupa Birliğine üye ülkelerdeki sorunların üstesinden gelinebilmesinin, Avrupa Birliğine üye ve aday ülkelerin birlikte hareket etmesiyle mümkün olacağı görüşü kabul edilerek “birlik (unity)”, yaşayan bir Avrupa değeri olarak benimsenmiştir.

Toplum, ortak amaçlarını gerçekleştirmek üzere, sınırları belli bir doğal çevrede bir araya gelmiş, zamanın süzgecinden geçerek varlığını sürdürmüş ortak kurallara bağlı, işbirliği ve dayanışma içinde olan insan topluluğudur. Böyle bir süreçten geçerek bir araya gelmiş insan grubunu güçlü bir topluma dönüştüren kültürel öğelerin başında değerler gelir. Değerler, tarihsel süreç boyunca süzülerek gelen ve insanların bir topluluk olarak kaynaşarak birlikte yaşamını sürdürmeyi sağlayan kültürel öğelerden biridir. Değerler, “genç bireylerin toplumsallaştırılması” sürecinin temel öğretim hedeflerinden biridir. Eğitim insan canlısı için tüm yaşam boyunca devam eden bir olgu olup, hem okul içinde hem de okul dışında devam eder (Varış, 1991, s. 13). Bireyler eğitim, dolayısıyla da okul yaşamları boyunca temel kültürel değer ve mesleki alanda gerekli bilgileri edinse de, toplum içinde yaşamını sürdürürken, çağın ihtiyaçlarına paralel ortaya çıkan yeni değerleri kendi ulusal değerleriyle kaynaştırmak, mesleki anlamda da yeni bilgileri edinmek zorundadır. 20. yy’da insanı ilgilendiren birçok alanda önemli gelişmeler meydana gelmiştir. Bilim, teknoloji, sanayi ve ekonomi alanındaki gelişmeler, önemli toplumsal değişimlere yol açmıştır. Teknik alandaki ilerlemeler, hızlı toplumsal dönüşümlere neden olmuş, bu durum beraberinde birtakım sosyal-kültürel problemlere de yol açmıştır. Bu sosyal-kültürel problemlerden birisi de “değer bunalımıdır”.

1.2. Değerler Açısından Öğretmenlik Mesleğinin Önemi

Değerler, kişilerin tutum ve davranışlarına, dolayısıyla kararlarına rehberlik etmekte, davranışı sınırlandırmakta, kişilerin karşılaştıkları durumlar karşısında nasıl tepki vereceklerini kestirmeye yardım etmektedir (Bakioğlu ve Tokmak, 2009: 65). Toplumsallaşma süreci bakımından bireylerin ulusal ve evrensel değerleri içselleştirmesi, yani kendine mal ederek yaşamına transfer etmesi önemlidir. Çünkü toplumları bir arada tutan temel unsurlardan biri, ortak değerlerdir. Çocuk ilk temel değerleri aile ve yakın çevresinden öğrenir. Sonrasında birey için eğitim süreci başlar. Burada da öğretmenle karşılaşan öğrenci, kendi için yararlı ve gerekli olan bilgi, beceri, alışkanlık ve değerleri edinir. Birey için gerekli olan nitelikler böylece öğretmen sayesinde eğitim kurumlarında tamamlanır. İnsanoğlu soyunu devam ettirirken, çocuklarına eğitim yoluyla bildiklerini aktarabilen bu gezegendeki tek canlıdır. İnsanın bir sonraki kuşağa aktardığı mirasın tümüne *kültür* adı verilmektedir. İnsan kültür aktaran tek canlı olarak deneyimlerini, bilgilerini, düşüncelerini, inançlarını, zevklerini, acılarını ve değerlerini çeşitli yollarla diğer insanlara aktarır. İnsanın bu temel özelliği nedeniyle, ilk insandan günümüze kadar insanoğlu kültürünü hep bir sonraki kuşağa aktarmıştır ve aktarmaya da devam etmektedir.

Cipani (2008), eğitim ve öğretim sürecinin mesleki ve kişisel değerlerle dolu olduğunu, öğretmenlerin de farkına vararak ya da varmadan bu değerleri sınıfa taşıdıklarını ileri sürmektedir. Cangelosi (2000) ise, bazı kişisel özelliklerin mesleki değerlerle örtüşebileceğini söylemektedir. Eğitim kurumlarında çocuklara temel değerleri kazandırabilmek için öncelikle,

öğretmen olacak öğrencilerin kendi değerlerinin farkında olmaları önemlidir. Öğretmenlik, “devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili olarak yönetim görevlerini üzerine alan bir ihtisas mesleğidir” (Erden, 2011, s. 156). Temel görevi öğrencinin sosyalleşmesini sağlamak ve toplumsal kültürü öğrenciye aktarmak olan öğretmenin, bu görevini başarıyla yerine getirmesi için, yaşadığı toplumun kültürel özelliklerini de bilmesi gerekir. Öğretmenler toplumun her kesimi tarafından sevilir ve sayılırlar. Çünkü her kesimin çocuğu, onun ışığına muhtaçtır. Öğretmen olmaz ise çocuklar, gençler kendilerini gerçekleştiremezler. Herkes kendini bulma, kendi olma, bir bilgi, beceri, duygu ve düşünce sahibi olma sürecinde, mutlaka öğretmene ihtiyaç duyar. Bu meslek grubu mensubunun, bilimsel yönüyle nitelikli, kültürel yönüyle de değerlerle donanmış olması, hem bireysel hem de toplumsal fayda sağlar.

“Eğitimin gayesi ne olmalıdır?” sorusuna eğitim tarihindeki en büyük pedagoglar “ahlaki karakter/erdem” karşılığını vermişlerdir. Eğitimin bu en üst gayeye ulaşabilmesi için okullar; yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve sosyal davranışlarını etkileyerek değiştirebilmelidir. Psikolog Thomas Lickona (1991), “İyi insan yetiştirmek önemli, ama nasıl yapılacak?” sorusu bağlamında karakter/değer eğitimi için, “iyi bir insan olmanın gerektirdiği erdemlerin yeşermesi, planlanmış bir çabaya bağlıdır” der. Ancak iyi insan yetiştirmeyi eğitimin merkezine koyuyoruz demekle de yetmiyor. Bunun nasıl yapılacağı ve iyiliğin neye göre tanımlandığı oldukça önem arz ediyor. Çağın getirdiği olumsuz durumlar karşısında, okullar öğrencilerine iyi tercihler yapabilmek için seçenekler gösterebilmeli ve aynı zamanda bu tercihleri yapabilmeye stratejilerini sunabilmesi önemlidir. Bowie ve Morgan (1962, s. 341), “The Allport-Vernon-Lindzey’in Değerler Skalası’nı” kullanarak elli öğretmenden oluşan bir örneklem üzerinde, öğretmenlerinin değer sistemlerinin kapsamını ve doğasını saptamak için bir araştırma yapmışlardır. Kişisel değerler ve öğretmenlerin davranışlarını inceleyen çalışmalarında, kişisel değerlerin öğretmenlerin davranışlarını etkilediğini ve öğretmenler arasında bu açıdan farklılıklar olduğunu ortaya koymuşlardır.

Day’a (2002) göre öğretmenlik mesleği, esasen bir değerler öğretisidir. Değerler, bir toplum içindeki sosyal yaşam düzenleyicileridir. Yazılı olmayan bu değerler, bireylerin birbirleriyle ve çevreleriyle kurdukları ilişkileri belirleyen inançlardır. Değer, bir bireyin diğer bireylerle ilişkilerinde belirli durumları tercih etme eğilimi (Minor et al, 2002; Hofstede, 1991) ya da yaşamı anlamlandırma şekline göre tercih edilen farklı bir tutum, kalıcı bir inançtır (Rokeach, 1973). Değer, belirli bir durumu bir diğerine tercih etme eğilimidir (Erdem, 2003, s. 56). Dewey, değerlerin sosyal hayatın bir parçası olduğunu, dolayısıyla toplum içinde yaşanılarak kazanıldığını belirtmektedir (Guttek, 2001, s. 17; Minor et al., 2002). Öyleyse değerler, toplumu oluşturan bireylerin birbiriyle etkileşimi sonucunda oluşur ve davranışlara, tutumlara, inançlara ve alışkanlıklara yön verirler. *Sonuç olarak*, öğretmenlik mesleği ve değerler, ayrılmaz bir bütündür.

1.3. Eğitim ve Değerler

Avrupa'daki eğitim ve değerlerin kesişimini incelemek, eğitim uygulamalarını ve Avrupa bağlamında değerlerin aktarımını etkileyen çeşitli girişimleri ve politikaları dikkate almak son derece önemlidir. Osler’in (2020) çalışması, Avrupa standartları ve politika çerçeveleri üzerindeki etkileri vurgulayarak, insan hakları ve irksal adalet konularında eğitim ve göçle ilgili politikaları inceler. Bu çalışma, bu politikaların sosyal adalet ve ekonomik adaletle ilişkili değerlerin eğitim ortamlarına nasıl entegre edilebileceği konusunda içgörüler sunmaktadır.

Komalasari ve Sapriya'nın (2016) çalışması, Yaşayan Değerler Eğitimi'nin (YDE) eğitim materyallerinde kullanımını tartışarak öğrencilerin vatandaşlık eğilimlerini güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu yaklaşım, barış, sevgi, hoşgörü, dürüstlük ve işbirliği gibi değerlere odaklanarak etik temellere sahip bireylerin yetişmesi için gereklidir. Kurumlar, bu tür

değerleri eğitim materyallerine entegre ederek sorumlu ve vicdanlı vatandaşların gelişimine katkıda bulunabilirler.

Jónsson ve Rodríguez'in (2019) çalışması, Avrupa demokratik eğitiminde kişisel özelliklerin, değerlerin ve becerilerin vurgulanmasına yönelik değişimi vurgulamaktadır. Bu vurgu, demokratik ilkelerle uyumlu değerlerin aşılmasının ve demokratik yeterliliklerin geliştirilmesinin önemini vurgulamaktadır.

Avrupa'da yaşayan değerler eğitiminin çeşitli ilkeleri kapsadığı görülmektedir. Bu ilkeler arasında sosyal adalet, yurttaşlık sorumluluğu, demokratik yeterlilikler ve kültürlerarası diyaloga odaklanma yer almaktadır. Isac ve diğerleri'nin (2021) araştırması, yerli ve göçmen öğrenciler arasında vatandaşlık normlarını inceleyerek Avrupa'daki öğrenci nüfusunun farklı zorluklarını ele almaktadır ve kapsayıcı vatandaşlık eğitiminin ortak değerlerin teşvik edilmesinde önemini vurgulamaktadır.

Eğitim, bireylerin değerlerini ve inançlarını şekillendirmede, özellikle de Avrupa'da yaşayan değerler eğitimi alanında çok önemli bir rol oynamaktadır. Barış, sevgi, hoşgörü, dürüstlük, alçakgönüllülük, işbirliği ve birlik gibi değerlerin eğitim materyallerine dahil edilmesi, sorumlu ve etik vatandaşlar yetiştirmek için elzemdir (Komalasari, 2016). Eğitim kurumları bu değerleri müfredata entegre ederek, sosyal sorumluluk ve aktif vatandaşlığı teşvik etmek için hayati önem taşıyan güçlü bir etik temele sahip bireylerin gelişimine katkıda bulunabilir.

García ve diğerlerinin (2019) Endüslü üniversite öğrencilerinin Avrupalı kimliklerine ilişkin algılarını inceleyen araştırması, Avrupa genelindeki ortaklıklara ilişkin genel bir farkındalık ve AB'ye ilişkin faydacı bir bakış açısı ortaya koymaktadır. Öğrenciler uluslararası bir yönelim sergilerken, Avrupa kurumları veya belirgin bir Avrupa kimliği konusunda net bir anlayış eksikliği olabilir. Bu durum, eğitim kurumlarının öğrencilerin Avrupa değerlerini ve kimliğini anlamalarını nasıl geliştirebileceğinin daha fazla araştırılması gerektiğinin altını çizmektedir.

Daha geniş bir Avrupa bağlamında, Jagielska-Burduk & Stec (2019) Avrupa Konseyi Kültürel Miras ve Eğitim Politikasını tartışarak, kimliği korumanın ve Avrupa kültürel mirası içinde ortak bir çekirdek aramanın önemini vurgulamaktadır. Bu, Avrupa toplumları arasında ortak bir kimlik ve miras duygusunun geliştirilmesinde eğitim girişimlerinin rolünü vurgulamaktadır.

Eğitimdeki değerlerle ilgili olarak Altinyelken (2021) eleştirel düşünmenin ve adalet, eşitlik ve demokratik katılım üzerine düşünmenin önemini vurgulamaktadır. Öğrencileri farklı bakış açılarını eleştirel bir şekilde değerlendirmeye teşvik etmek, Avrupa yaşayan değerler eğitiminin temel unsurları olan açık fikirliliği ve farklı bakış açılara saygıyı teşvik etmek için gereklidir.

Sonuç olarak, değerlerin eğitime dahil edilmesi bireylerin etik çerçevelerini önemli ölçüde etkiler ve sosyal sorumluluk ve aktif vatandaşlık duygusunu besler. Kurumlar barış, hoşgörü, eleştirel düşünme ve demokratik katılım gibi değerleri eğitim uygulamalarına dahil ederek Avrupa'nın yaşayan değerlerini benimseyen bireylerin gelişimine yardımcı olabilirler.

Bu perspektifleri bir araya getirdiğimizde, Avrupa'da yaşayan değerler eğitiminin sosyal adalet, demokratik yeterlilikler ve kültürlerarası diyaloga kadar geniş bir ilkeler yelpazesini kapsadığı ortaya çıkmaktadır. Üniversiteler, öğrencilerin değer ve tutumlarının şekillendirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır ve böylece ortak etik temellere dayanan uyumlu bir Avrupa kimliğinin geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır.

1.4. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı, YTÜ Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin “*Avrupa Yaşayan Değerler Eğitim Programında*” yer alan değerlere sahip oluş düzeylerini belirlemektir. Değerlerin etkili bir şekilde kazandırılması, yaşantılar yoluyla gerçekleştirilebildiğinden, eğitim-öğretim sürecinin işleticisi olan öğretmenlerin, bu değerlere sahip oluş düzeyleri oldukça önem

kazanmaktadır. Bu nedenle, gelecekte öğretmen olacak olan Eğitim Fakültesi öğrencilerinin “Avrupa Yaşayan Değerler Eğitimi Programında” yer alan değerlere sahip oluş düzeylerinin kendi algılarına göre ve bazı kişisel değişkenler açısından ele araştırılması önemli görülmüştür.

1.5. Araştırma Problemi

Bu araştırma, öğretmen olacak olan YTÜ Eğitim Fakültesi öğrencilerinin yaşadıkları değerlere sahip oluş düzeyinin bazı değişkenlere göre incelemeyi amaçlamaktadır. Bu nedenle, “YTÜ Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Avrupa Yaşayan Değerlere Sahip Oluş Düzeyi Nedir? Ana Problemine uygun olarak aşağıdaki sorulara cevap aramıştır;

1.5. Araştırma Alt Problemleri

1. YTÜ Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Yaşayan Değerlere Sahip Oluş Düzeyleri Nedir?
2. YTÜ Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Yaşayan Değerlere Sahip Oluş Düzeyleri Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşmakta mıdır?
3. YTÜ Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Yaşayan Değerlere Sahip Oluş Düzeyleri İlkokulu Okudukları Bölgeye Göre Farklılaşmakta mıdır?
4. YTÜ Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Yaşayan Değerlere Sahip Oluş Düzeyleri Ortaokulu Okudukları Bölgeye Göre Farklılaşmakta mıdır?
5. YTÜ Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Yaşayan Değerlere Sahip Oluş Düzeyleri Liseyi Okudukları Bölgeye Göre Farklılaşmakta mıdır?
6. YTÜ Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Yaşayan Değerlere Sahip Oluş Düzeyleri ABD/BD’na Göre Farklılaşmakta mıdır?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

YTÜ Eğitim Fakültesi öğrencilerinin “Değerler Soru Formunda” yer alan “Yaşayan Değerlere” sahip oluş düzeylerine ilişkin kendi algıları sonucunda ulaştıkları puanlar üzerinden değerlere sahip oluş düzeyleri “Cinsiyet”, ”Sınıf”, “Bölüm, ABD ve BD”, “İlkokul”, “Ortaokul” ve “Liseyi” okudukları bölge değişkenlerine göre farklılaşp farklılaşmadıkları istatistiki analizlerle belirlenecektir. Araştırma bu yönüyle betimsel nitelikte olup yöntem olarak, “*var olan durumu olduğu gibi resmetmeyi esas alan*” tarama modellerinden *tekil tarama* modeli kullanılmıştır (Karasar, 2005, s. 79). Tarama modelleri, bir evren içinden seçilen bir örneklem üzerinde yapılan çalışmalar yoluyla evren genelindeki eğilim, tutum veya görüşlerin nicel veya nümerik olarak betimlenmesini sağlar (Creswell, 2017, s. 155). Tarama modellerinden tekil tarama ise, değişkenlerin tek tek ya da miktar olarak oluşumlarının belirlenmesi amacı ile yapılan araştırma modeli olarak bilinmektedir. Bu tür bir modelde, ilgilenilen olay, madde, birey ya da konuya ait değişkenler, arı ayrı betimlenmeye (tanıtılmaya) çalışılır (Kıncal, 2010, s. 110).

2.2. Evren ve Örneklem/Çalışma Grubu

Bu araştırmanın evrenini, Yıldız Teknik Üniversitesi (YTÜ) Eğitim Fakültesinin “*Lisans Öğrencileri*” oluşturmaktadır. YTÜ Eğitim Fakültesinin lisans öğrenci sayısı, iki bin beş yüz doksan üç (2590) civarındadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde, YTÜ Eğitim Fakültesinde 2023-2024 Eğitim-Öğretim GÜZ ve BAHAR dönemlerinde *öğretmen* olmak üzere eğitim alan her kademedeki ve alandan mevcut öğrencilerin en az %10’una ulaşmak hedeflenmiştir. Eğitim fakültesinin tüm öğrencilerine link yoluyla veri toplama aracı gönderilerek, “*gönüllülük*” esasına dayalı olarak araştırmaya katılım daveti iletilmiştir. Eğitim Fakültesinde lisans öğrencilerinden beş yüz otuz bir (531) öğrenci verilen süre içinde dönüş yapmış olup, bazı katılımcıların “*veri toplama aracını puanlama şekli*” ve “*bazı kişisel verilerin*

ayıklanması” sonucunda, değişik sınıf ve bölümlerden toplam dört yüz yetmiş(474) öğrenciyle araştırma yapılmıştır. Bunların (1)elli üçü (53) okulöncesi öğretmenliği, (2)elli ikisi (52) sınıf öğretmenliği, (3)elli üçü (53) İngilizce öğretmenliği, (4)elli ikisi (52) sosyal bilgiler öğretmenliği, (5)elli ikisi (52) matematik öğretmenliği, (6)elli ikisi (52) BÖTE öğrencisi, (7)elli ikisi (52) fen bilgisi öğretmenliği, (8)elli dördü (54) Türkçe öğretmenliği ve (9)elli üçü de PDR öğrencisidir. Araştırmaya gönüllü katılan dört yüz yetmiş dört (474) öğrencinin toplam evrenin % 18,27’sini oluşturması, örneklem/çalışma grubu olarak uygun bir sayı olduğu değerlendirilmektedir. Çalışma grubuna katılımın “gönüllülük” esasına dayalı olduğu öğrencilere bildirilmiş olması ya da başka nedenlerden ötürü, daha çok birinci sınıf öğrencileri çalışmaya ilgi gösterdiği görülmüştür.

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada gerekli bilgileri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulan “Değerler Soru Formu” ve “Öğrenci Kişisel Bilgi Formu (ÖKBF)” kullanılmıştır. “Değerler Formu”, “Avrupa Yaşayan Değerler Eğitim Programında” yer alan on iki değeri puanlama ölçeğine dönüştürülerek düzenlenmiştir. Öğrencilerden buradaki değerlere sahip oluşlarını kendi algılarına göre bir (1) ile beş (5) arasında puanlamaları istenmiştir. Alınabilecek en düşük puan on iki (12), en yüksek puan ise atmıştır (60).

Öğrenci Kişisel Bilgi Formu: Öğrencilere ilişkin kişisel bilgiler “Öğrenci Kişisel Bilgi Formu” ile elde edilmiştir. Bu bilgi formuyla öğrencilere ait “Cinsiyet, İlkokulu, orta okulu, liseyi ve bölüm/ABD ve BD’na ait bilgiler toplanmıştır. YTÜ. Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulunun 02.06.2022 tarih ve 2022.06 toplantısında, veri toplama araçlarına ilişkin herhangi etik ihlal olmadığına dair onay alınmıştır.

2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Verilerin çözümlenmesinde, istatistiki yazılımlardan yararlanılmıştır. Formdan alınan toplam değer puanları üzerinden yüzdeler (%), frekanslar (f), aritmetik ortalamalar (\bar{X}), standart sapmalar (S) belirlenmiş, “öğrencilerin puan düzeyleri, cinsiyet, bölüm, ilkokul-ortaokul-lise eğitiminin alındığı bölge” değişkenlerine göre istatistiki analizler *ilişkisiz grup t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA)* ve farklılıkların yönünü belirlemede de Tukey HSD testi sonuçlarına bakılmıştır.

2.5. Geçerlilik ve Güvenirlilik

Nicel bir araştırma olması nedeniyle YÖK’ün “Etik İlkelerine” uyularak, uzman kanaatlerine göre geçerliliği sağlanmıştır. Verilerin toplanması sürecinde “gönüllülük” esas ve farklı kademe, bölüm, anabilim ve bilim dalı öğrencileriyle çalışılarak “veri çeşitlemesi” sağlanmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde, YTÜ Eğitim Fakültesi öğrencilerin, “Avrupa Yaşayan Değerler Eğitim Programında” yer alan değerlere sahip oluş düzeylerini inceleyen araştırmanın bu bölümünde, çalışma grubuna ait elde edilen verilerin istatistiki analizlerine yer verilmiştir. Aşağıda yer alan Tablo 1’de YTÜ Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin “Avrupa Yaşayan Değerler Programında” yer alan değerlere sahip oluşlarına ilişkin en düşük, en yüksek puan ve puan ortalamaları yer almaktadır.

Tablo 1: YTÜ Eğitim Fakültesi Öğrencilerin Yaşayan Değerler Puan Ortalamaları

N	En Puan	Düşük Puan	En Yüksek Puan	Aritmetik Ortalama (\bar{X})	Ss
474	31		58	48,29	6,18

Tablo 1’de, örnekleme oluşturan 474 katılımcı lisans öğrencisinin “Avrupa Yaşayan Değerler Eğitim Programında” yer alan on (12) değere (*Cooperation, Freedom, Happiness, Honesty, Humility, Love, Peace, Respect, Responsibility, Simplicity, Tolerance ve Unity*) sahip oluşt düzeylerine ilişkin puan değerleri yer almaktadır. Tablo 1’e göre, değerlere ilişkin en düşük puan 31, en yüksek puan 58 olarak gerçekleşmiştir. Örneklemin tüm değerlere ilişkin puan ortalaması ise 48, 29 olarak belirlenmiştir.

Tablo2: Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin “Yaşayan Değerlere Sahip Oluş Düzeylerinin Cinsiyet, İlkokulu, Ortaokulu ve Liseyi Okudukları Bölge Değişkenine” göre t testi sonuçları.

Cinsiyet	n	\bar{X}	S	sd	t	p
Kadın(1)	283	48,82	5,86	472	2,24	.02*
Erkek(2)	191	47,51	6,56			
İlkokulu Oku. Bölge	n	x	S	sd	t	p
Kırsal(1)	154	48,57	5,167	471	0,688	,45
Kentsel(2)	319	48,15	6,623			
Ortaokulu Oku Bölge	n	x	S	sd	t	p
Kırsal(1)	78	47,35	5,26	472	1,66	,09*
Kentsel(1)	396	48,48	6,33			
Liseyi Oku. Bölge	n	x	S	sd	t	p
Kırsal(1)	68	47,45	4,73	472	1,50	,31
Kentsel(2)	406	48,44	6,38			

*p< .05

Tablo 2 incelendiğinde, “Avrupa Yaşayan Değerler Eğitim Programında” yer alan değerlere ilişkin, YTÜ Eğitim Fakültesi öğrencilerinin toplam değer puanlarının “Cinsiyete” göre anlamlı bir farklılık gösterdiği, $sd(472)=2,24$, $p< .05$. Cinsiyet değişkeni açısından kadınların $x=48,82$ iken, erkeklerin $x=47,51$ olmuştur. Cinsiyet değişkenleri açısından, kadın öğrencilerin erkek öğrencilerden daha yüksek bir değer puanına sahip olduğu görülmektedir. Avrupa Yaşayan Değerler Eğitim Programında yer alan değerlere ilişkin, YTÜ Eğitim Fakültesi öğrencilerinin değer düzeylerinin “İlkokulu” okudukları bölgeye göre anlamlı bir farklılık göstermediği, $sd(471)=0,68$, $p< .05$ görülmüştür. Yani, YTÜ Eğitim Fakültesi öğrencilerinin ilkokulu okudukları bölge değişkeni açısından öğrencilerin değer puan ortalama değerlerinin birbirine yakın olduğu söylenebilir. Avrupa Yaşayan Değerler Eğitim Programında yer alan değerlere ilişkin, YTÜ Eğitim Fakültesi öğrencilerinin değer düzeylerinin “Ortaokulu” okudukları bölgeye göre anlamlı bir farklılık göstermediği, $sd(472)=1,66$, $p< .05$ görülmüştür. Yani, YTÜ Eğitim Fakültesi öğrencilerinin ortaokulu okudukları bölge değişkeni açısından öğrencilerin değer puan ortalamalarının birbirine yakın olduğu söylenebilir. Avrupa Yaşayan Değerler Eğitim Programında yer alan değerlere ilişkin, YTÜ Eğitim Fakültesi öğrencilerinin değer düzeylerinin “Liseyi” okudukları bölgeye göre anlamlı bir farklılık göstermediği, $sd(472)=1,50$, $p< .05$ görülmüştür. Yani, YTÜ Eğitim Fakültesi öğrencilerinin liseyi okudukları bölge değişkenine göre sahip oldukları değer puan ortalamalar birbirine yakın olduğu söylenebilir.

Tablo 3; Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin “Yaşayan Değerlere Sahip Oluş Düzeylerinin Bölüm/ABD/BD” değişkenine göre ANOVA testi sonuçları.

Mezun Olunan Fakülte	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	1016,132	8	127,017	3,46	,001*
Within Groups	17059,328	665	36,687		
Total	18075,460	473			

*p< .05

Tablo 3 incelendiğinde, YTÜ Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin yaşayan değerlere ilişkin oluşan puan ortalamalarının ($F=3,46$, $p<.05$) düzeyinde okunan bölüm, ABD ve BD'na göre farklılık belirlenmiştir. Bu farklılığın kaynağını belirlemek üzere yapılan Tukey HSD testi sonuçları tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4; Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin “Yaşayan Değerlere Sahip Oluş Düzeylerinin Bölüm/ABD/BD” değişkenine göre TUKEY HSD Test Sonuçları.

Bölüm/ABD/BD	n	\bar{X}	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
(1)Okul Önc. Öğrt.	53	48,92	-	,23	,72	,94	,98	,21	1,00	,27	,88
(2)Sınıf Öğrt.	52	49,88	-	-	,99	,007*	,86	1,00	,28	1,00	,97
(3)İng. Öğrt.	53	48,96	-	-	-	,71	,99	,99	,78	,99	1,00
(4)Sos. Bilgi. Öğrt.	52	45,46	-	-	-	-	,38	,006*	,92	,009*	,16
(5)Mat Öğrt.	52	48,11	-	-	-	-	-	,84	,99	,89	1,00
(6)BÖTE	52	49,92	-	-	-	-	-	-	,26	1,00	,97
(7)Fen Bil. Öğrt.	52	49,75	-	-	-	-	-	-	-	,33	,92
(8)Türkçe Öğrt.	54	48,60	-	-	-	-	-	-	-	-	,98
(9)PDR	53	48,29	-	-	-	-	-	-	-	-	-

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırma ile gelecekte öğretmen olacak olan YTÜ Eğitim Fakültesi öğrencilerinin bahsi geçen yaşayan değerlere kendi algılarına göre sahip oluş puanlarının yüksek çıkması, bu ve benzeri değerler açısından aile, okul ve toplumsal yaşamın bireylere öğretici işlevini yerine getirdiğini göstermektedir. En fazla 60 puan alınması mümkün olan veri toplama aracından, ortalama puanları $\bar{X}=48,29$ olarak gerçekleşmiştir. Bu puan değeri yüz üzerinden dönüştürüldüğünde, % 80,48'e denk gelmektedir. Bunun yanında, kız öğrencilerin değer puanları ile erkek öğrencilerin değer puanlarının kızların lehine, ortaokulu okudukları bölge değişkenine göre de, kentte okuyan öğrencilerin lehine anlamlı farklılıkların olduğu görülmüştür.

Avrupa Yaşayan Değerler Eğitim Programında yer alan toplam on iki değer (12) dördünün (4), “MEB’in KÖK Değerleriyle” aynı olup (*Dürüstlük, Sevgi, Saygı, Sorumluluk*), “Birlik” değerinin de MEB’in “vatanseverlik” değerlerine karşılık geldiği (örtüştüğü), diğer değerlerin ise (*İşbirliği, Özgürlük, Mutluluk, Alçak gönüllülük, Samimiyet, Hoşgörü ve Birlik*), ulusal değerlerimizle uyumludur. Toplumsal yapının kurulup geliştirilmesinde önemli bir yere sahip olan değerlere, eğitim sisteminin işleticisi konumunda olan öğretmen olacak olan eğitim fakültesi öğrencilerinin sahip olması, bu değerlerin öğrencilere kazandırılması açısından önemlidir. Toplumsal yaşamın sağlıklı ve öze uygun devamında ve geliştirilmesinde, değerler temel düzenleyiciler olarak iş görür. YTÜ Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin MEB’in kök değerleriyle uyumlu olan Avrupa Yaşayan Değerler Programında yer alan değerlere sahip olması, Avrupa Birliğinin bir üyesi olma yolunda gayret gösteren Türkiye için de önem arz etmektedir. Yapılan bu çalışmada eğitim fakültesi öğrencilerinin ortalama değer puan ortalamalarının, iyi bir düzeyde olduğu görülmektedir. Öğrencilerden elde edilen verilerin istatistiksel analizi, öğrencilerin cinsiyetine dayalı olarak yapıldığında, Kadın/Kız öğrencilerin, erkek öğrencilerden daha fazla ortalama puanlara ulaştıkları, yani kız öğrencilerin lehine bir farklılık gerçekleştiği belirlenmiştir.

Her toplum, kendi devamını sağlamada aile ve eğitim kurumlarını destekler. Bu desteğin amacı, toplumun ihtiyaç duyduğu genç neslin üretilmesi ve yetiştirilmesini sağlamaktır. Toplumlar devamlarını sağlarken, hem kültürel değerlerini korurlar hem de onları yeniden üretim yoluyla zenginleştirirler. Böylece toplum yaşadıkça, değerler de bu kültürel mirasın önemli bir parçası olarak varlıklarını sürdürürler. Değerler toplumsal yapının sağlıklı işleminde önem arz etmektedirler. Toplum içinde fertlerin (çocukların, gençlerin ve yetişkinlerin) yaşamını düzenleyen, bireyler arası ilişkilerin oluşması ve gelişmesinde ölçütler takımı olan değerler, insanların bir arada, birlikte yaşamasını kolaylaştıran yaşamsal

örgütleyicilerdir. İnsan canlısı tek başına yaşayan bir canlı türü olmayıp, diğerleri (insan, hayvan, tabiat, vd.) ile ilişkilerini düzenlemede ortak yaşamsal ve kabul gören ölçütlere ihtiyaç duyar. Bu yaşamsal öneme sahip olan ölçütler, değerlerin ta kendisidir.

Öneriler;

1. Öğretmenlerin öğrenciler için model olduğu gerçeğinden hareketle, değerlerin yaşatılması açısından öğretmen eğitiminin niteliksel boyutunun geliştirilmesi yarar sağlayacaktır.
2. Değerler nasihatle değil, yaşamsal süreç içinde davranışa dönüştürülerek sergilenmesi, sosyal öğrenme açısından öğrenciler açısından eğitici olacaktır.
3. Öğretmenlik meslek etiği ve meslek ahlakı, değerlerle ilişkilendirilerek her tür sınıf içi öğretmen eylemine yansıtılması, değerlerin öğrenciler tarafından benimsenmesine katkı sağlayacaktır.
4. Öğretmenliğin mesleki özellikleri içinde yer alan *adalet, eşitlik, dürüstlük, objektiflik, ayırım yapmamak* gibi değerler, öğretmen eğitimi sürecinde her bir öğretmen adayına etkili bir şekilde kazandırılması, mesleki eğitim açısından yarar sağlayacaktır.
5. Okul öğretilerinin kalıcı hale getirilmesine katkı sağlamak açısından aile ve toplum öğretilerinin destekleyici uygulamaları için, okul ve ebeveyn işbirliğinin geliştirilmesi yararlar sağlayacaktır.
6. Okul ortamları dışında sivil toplum kuruluşları tarafından desteklenen projelerin geliştirilmesi ve sosyal medya gibi güncel iletişim mecraları üzerinden de çeşitli eğitici içeriklerin hazırlanması da yine değerlerin hem öğretmen adaylarına hem de öğrencilere kazandırılmasında etkisi olumlu olacaktır.

Kaynakça:

- Altınyelken, H. (2021). Eleştirel düşünme ve yaygın İslami eğitim: Hollanda'daki genç Müslümanların perspektifleri. *Contemporary Islam*, 15(3), 267-285. <https://doi.org/10.1007/s11562-021-00470-6>
- Akbaş, O. (2008). Değerler eğitimi akımlarına genel bir bakış, *Değerler Eğitimi Dergisi*,6(16), 9-27.
- Akgün, E. (2013). Ortaçağ'da Özgürlük Arayışı. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(8), 120-134.
- Aristoteles, *ethica Nicomachea*. Aristotelis *ethica Nicomachea*, ed. I. Bywater, Oxford 1894. *Nikomakhos'a Etik*, çev. S. Babür, Ankara 1998.
- Aydın, M. "Değerler, İşlevleri ve Ahlak", *Eğitime Bakış Dergisi*, 7/19, s. 39.
- Balbağ, N. L., Karataş, A. ve Akar, C. (2022). İlkokul öğrencilerinin adalet eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(2), 426-441.
- Beill, B. (2003). İyi çocuk, zor çocuk: Doğru Davranışlar Çocuklara Nasıl Kazandırılır?. (Çev.: Cuma Yorulmaz), Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Bowie, B. L., ve Morgan, H. G. (1962). Personal Values and Verbal Behavior of Teachers. *Journal of Experimental Education*, Vol. 30, Number: 4, June 1962, s: 337-345.
- Bakioğlu, A. & Tokmak. N. (2009). **Öğretmenlerin Değer Yargılarının Eğitim Süreçlerine Etkisinin İncelenmesi**. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 30, s. 65-83.
- Bowie, B. L., & Morgan, H. G. (1962). Personal Values and Verbal Behavior of Teachers. *Journal of Experimental Education*, Vol. 30, Number: 4, June 1962, s: 337-345 <http://www.jstor.org/pss/20156590> web adresinden 05 Ağustos 2007 tarihinde edinilmiştir.
- Çağrı, M. *İslam'da İnanç İbadet ve Günlük Yaşayış Ansiklopedisi*. İstanbul: İ.F.A.V. Yayınları,1997.
- Cangelosi, J. (2000). *Classroom management strategies*. New York: John Wiley & Sons Inc.
- Cipani, M.(2008). *Classroom management for all teacher (Thirdy Edition)*. Merrill Prentice Hall, New Jersey, U.S.A.
- Copleston, Frederick (1950), *A History of Philosophy: Medieval Philosophy*, London - New York 2003.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*, (3. Baskıdan Çeviri). Çeviri Editörleri: M. Bütün ve SB Demir. Ankara: Siyasal Yayın Dağıtım.
- Day, C. (2002). School reform and transitions in teacher professionalism and identity. *International Journal of Educational Research*, 35, 677-692.
- Demir, Ö. & Acar, M. *Sosyal Terimler Sözlüğü*, Ankara: Vadi Yayınları, 1991, s. 255.
- Duran, H. (2006). İfade Özgürlüğü ve Türkiye. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 14(1), 57 81.
- Esemen, A. (2021). Çıtır çıtır felsefe serisi adalet ve haksızlık kitabında adalet değeri, *Bilim Armonisi Dergisi*, 4 (2), 46-53.
- Erdem, A. R. (2007). Eğitim fakültesi kültürünün önemli bir ögesi: Değerler (Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi örneği), *Eğitim Araştırmaları Dergisi*,26, 95-108.
- Erdem, A.R. (2003). Üniversite kültüründe önemli bir unsur: değerler (An important element in college culture: Values). *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(4), 90-102.
- Erden, M. (2011). *Eğitim bilimlerine giriş*. (5. Baskı), Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Ertürk, S. (1984). *Eğitimde program geliştirme*. (5. Baskı), Ankara: METEKSAN.
- Eskicumalı, A. (2003). Eğitim ve toplumsal değişme: Türkiye'nin değişim sürecinde eğitimin rolü; 1923-1946. *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 19(2), 15-29.

- Fidan, M. (2020). Yeni Nesil öğrencilerin öz eğitiminde özgürlük ve öz liderlik iş birliği: Özgürleştirilen liderlik, Eğitim Yönetimi ve Politikaları Dergisi, 1(2), 33.
- García, M., Cores-Bilbao, E., & Gámez, L. (2019). Endüslü üniversite öğrencilerinin Avrupalı kimliği algısı: uluslararası yönelim ve deneyimler. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 42(1), 79-96. <https://doi.org/10.1080/01434632.2019.1682592>
- Gow, J. I. & Wilson, W. S. (2014). "Speaking What Truth to Whom? The Uneasy Relationship Between Practitioner and Academic Knowledge in Public Administration", *Canadian PublicAdministration* 57(1), 118-137.
- Gökbel, V., & Seggie, F. N. (2014, June). Geçmişten günümüze Türkiye'de akademik özgürlük. SETA.
- Göksoy, S. (2019) Paradigma ve paradigmlar. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi* 1(1), 1-15.
- Gutok, G. L. (2001). Eğitime Felsefi ve İdeolojik Yaklaşımlar. (Çev.: Kale, N.), İstanbul: Ütopya Yayınları.
- Halstead, J. M. & Taylor, J. M. (2000). Learning and teaching about values: A Review of Recent Research. *Cambridge Journal of Education*, 30(2), 169-202.
- Hofstede, G. (1991). *Cultures and Organizations: Software of the Mind*. London: McGraw-Hill.
- Humboldt, W.V. (2000); "İnsanın Özgürlüğü," *Haklar ve Özgürlükler Anatolojisi*, (Der.: C.C. Aktan), Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu, Ankara
- Isac, M., Claes, E., & Sandoval-Hernández, A. (2021). Avrupa perspektifinden yerli ve göçmen öğrenciler arasında vatandaşlık normları, 127-145. https://doi.org/10.1007/978-3-030-75746-5_8
- Isiktac, Y. (2019). Isaiah Berlin: Negatif ve Pozitif Özgürlük. *Annales de la Faculté de Droit d'Istanbul*, 0(68), 37-45. <https://doi.org/10.26650/Annales.2019.68.0003>
- Jagielska-Burduk, A. & Stec, P. (2019). Avrupa Konseyi kültürel miras ve eğitim politikası: kimliği korumak ve ortak bir çekirdek aramak? *Revista Electrónica Interuniversitaria De Formación Del Profesorado*, 22(1). <https://doi.org/10.6018/reifop.22.1.354641>
- Jónsson, Ó. & Rodríguez, A. (2019). Demokrasiyi eğitmek: demokratik bir kültür için yeterlilikler. *Education Citizenship and Social Justice*, 16(1), 62-77. <https://doi.org/10.1177/1746197919886873>
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Nobel Akademik Yayınları.
- Karatekin, N.G. (2005). *Helik – Karakter Okulu Aile Seti*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Katolik Klisesi Din ve Ahlâk İlkeleri, (Çev. Dominik Pamir), İstanbul: Yayılcık Matbaası, 2000).
- Kaya, F. & Akpınar, E. (2021). İlköğretim öğrencilerinin özgürlük değerine ilişkin tutumları, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22(1).
- Kıncal, R. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Nobel Akademik Yayınları.
- Komalasari, K. S. (2016). Öğrencilerin yurttaşlık eğilimlerini geliştirmek için öğretim materyallerinde yaşayan değerler eğitimi. *The New Educational Review*, 44(2), 107-121. <https://doi.org/10.15804/tner.2016.44.2.09>
- Krishnamurti, J. (2001). *Özgürlük Üzerine* (ss. 17). (N. Demirdoven, Çev.). İstanbul, Ayna Yayınevi. (Orijinal eserin yayın tarihi 1991).
- Lickona, T. (1991). *Educating for character: How our schools can teach respect and responsibility*. New York: Bantam Books.
- Living Values Education. (2004). The Hague, Netherlands: International Association for Living Values Education. <https://livingvalues.net/>
- Minor, L. C., Onwuegbuzie, A. J., Witcher, A. E. & James, T. L., (2002) Preservice Teachers' Educational Beliefs and Their Perceptions of Characteristics of Effective Teachers, *The Journal of Educational Research*, 96:2, 116-127, DOI: 10.1080/00220670209598798

- Moore, T. W. (2010). *Philosophy of education*. New York: Tylor & Fraçis Group.
- Oktay, A. (2001). 21.Yüzyılda yeni eğilimler ve eğitim. İçinde: 21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi (s.15-38). Edit.: Oğuz ve Diğerleri, İstanbul: Sedar Yayıncılık
- Osler, A. (2020). Avrupa'da eğitim, göç ve vatandaşlık: insan hakları ve ırksal adalet için politika girişimlerini çözmek. *Intercultural Education*, 31(5), 562-577. <https://doi.org/10.1080/14675986.2020.1794231>
- Özdemir, M.Ç. (2007). Toplumsal değişme karşısında aile ve okul. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 185-198.
- Özgüven, İ.E. (2000). *Evlilik ve aile terapisi (Marriage and marriage counselling)*. Ankara: PDREM Publishing.
- Pekdoğan, S. (2017). Çocukluk döneminde Amerika'da uygulanan değerler eğitimi programları, *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(1), 503-520
- Platon, *De republica/πολιτε α. Respublica*, ed. J. Burnet, Oxford 1902. *The Republic (Books VI-X)*, ed. P. Shorey, (The Loeb Classical Library), Londra 1937. Devlet, çev. S. Eyüpoğlu – M. A. Cimcoz, İstanbul, 1992
- Püsküllüoğlu, A. (2005). *Arkadaş Türkçe Sözlük*. Arkadaş Yayınevi.
- Robb, B. (1998). What is values education- and so what?. *The Journal of Values Education*, Vol.:1, Journay (www.valueseducation.co.uk).
- Rokeach, M. (1973). *The Nature of Human Values*. New York, Free Press.
- Schlechty, P. C. (2006). *Okulu yeniden kurmak.(Çev.: Ö. Yüksel)*, Ankara: Nobel Yayın ve Dağıtım.
- Schweisfurth, M. (2002). Democracy and teacher education. *Negotiating practice in the Gambia. Comparative Education*, 38(3):303-314.
- Schwartz, S. (1992). *Basic Human Values: Theory, Methods, and Applications*” <http://www.fmag.unict.it/Allegati/convegno%207-8-10-05/Schwartzpaper.pdf> web adresinden 26 Temmuz 2007 tarihinde edinilmiştir.
- Senemoğlu, N. (2007). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Gönül Yayıncılık.
- Sönmez, V. (2002). Küreselleşmenin Felsefi Temelleri. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 6, Sayfa: 1-11.
- Summak, M. S. (1998). Academic human rights and freedoms in Turkey. *The Educational Forum*, 62(1), 32-39.
- Thomas, P. (1998). *Personal and Moral Development*. A. Cashdan & L. Overall. (eds) *Teaching in Primary Schools*, London: Cassell.
- Lickona, T. (1991). *Educating for character: How our schools can teach respect and responsibility* (2nd ed., pp. 1-20). New York: Bantam Books.
- TDK. (2010). *Büyük Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- UNESCO-IAU. (1998). (Ed. J. Thorens). *Thefeasibility and desirability of an international instrumentation academicfreedom and university autonomy, Analysis*. http://www.unesco.org/iau/tfaf_feasibility.html.1998
- Varış, F. (1991). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basım Evi.
- Willemsse, M., Lunenberg, M. & Korthagen, F. (2005). Values in education: a challenge for teacher educators. *Teaching and Teacher Education*, 21(2):205-217.
- Yalar, T., & Yelken, T. Y. (2011). Değerler eğitiminin iyileştirilmesi ile ilgili öğretmen görüşlerinin belirlenmesi ve bir program modülü örneğinin geliştirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(38), 79-98.
- Yazıcı, K. (2006). Değerler eğitimine genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, (19), 499-522, (ISSN: 1300- 7874)/<https://doi.org/10.17131/tubar.399203>
- Yeşil, R. (2003). Demokratik eğitim ortamının insan hakları temeli. *G.Ü. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (The Journal of Kırşehir Faculty of Education)*, 4(2), 45-54.

Yüksel-Şahin, F. (2010). İletişim Becerilerine genel bir bakış. (Ed.: Alim Kaya, Kişilerarası İlişkiler ve Etkili İletişim), Ankara: Pegem Akademi.

PROJE SONUÇ RAPORU YAZIMINDA UYULMASI GEREKEN KURALLAR

Lisansüstü Tez Projeleri Sonuç Raporu Yazımında Dikkat Edilecek Hususlar

- Araştırmacılar ilgili enstitü veya uzmanlık eğitiminin yapıldığı fakültenin belirlediği kurallara göre yazılmış ve jüri tarafından onaylanmış tezlerini pdf formatında sistem üzerinden birime sunmalıdır.
- Hazırlanan tezlerde çalışmanın Yıldız Teknik Üniversitesi BAP Koordinasyon Birimi tarafından desteklendiğine dair bir ibareye yer verilmesi zorunludur.
- Proje çalışmasından elde edilen veriler veya sonuçlar kullanılarak üretilmiş yayınlar var ise, rapor sonunda listelenmeli ve yayınlar sistem üzerinden ayrıca yüklenmelidir.
- Araştırmacılar sonuç raporunu sisteme yüklerken Türkçe ve İngilizce kısa özet girilmesi de zorunludur.

Güdümlü Projeler İçin Sonuç Raporu Yazımında Dikkat Edilecek Hususlar

Kapak sayfası formatı aynı olmak üzere desteğin nasıl kullanıldığını, gerçekleştirilen çalışmaları ve beklenen sonuçları açıklayan bir sonuç raporu hazırlanır ve BAP Koordinasyon Birimi'ne sunulur.

Diğer Projeler İçin (Proje Türüne Özel Sonuç Raporu Formu Düzenlenmemiş Projeler) Sonuç Raporu Yazımında Uyulması Gereken Kurallar

Proje sonuç raporu yazımında A4 ebadında kağıt alanı kullanılmalı, sayfalardaki sağ, sol ve alt boşluk 2.5 cm, üst boşluk ise 3 cm olmalıdır.

Proje sonuç raporunun tam metni, **tek bir pdf dosyası** olarak elektronik ortamda Yıldız Teknik Üniversitesi Proje Süreçleri Yönetim Sistemi üzerinden Birime sunulmalıdır. Dosya isimleri aşağıdaki formata uygun olmalı ve isim verilirken Türkçe karakter kullanılmamalıdır:

projeno.pdf (örnek: FBA_14_1236.pdf)

Proje sonuç raporu içeriği aşağıda belirlenen düzende olmalıdır:

Kapak: Yukarıda verilen formata uygun olarak hazırlanmalıdır.

Boş Sayfa: Kapaktan sonra boş bir sayfa bırakılmalıdır.

Önsöz: Proje hakkında çok kısa ve olağan bilgiler verilir projenin BAP Birimince desteklendiği belirtilmelidir.

İçindekiler: Rapor içindeki başlıkları, alt başlıkları ve bunların sayfa numaralarını verecek şekilde hazırlanmalıdır.

Tablo ve şekil listeleri: İçindekiler bölümünün arkasına eklenmelidir.

Özet (Abstract): Projenin ana hatlarını gösterecek olan bir metindir ve hem Türkçe hem de İngilizce hazırlanmalıdır. Proje özetinin 150-250 kelime arasında olması beklenir. Özet'in bitiminde anahtar kelimelerin yazılmasına dikkat edilmelidir.

Proje ana metni: Giriş, genel bilgiler, gereç ve yöntem, bulgular ve tartışma/sonuç bölümlerinden oluşur. Tartışma ve Sonuç bölümünde, projenin öneri aşamasında ortaya konulan hedeflere ne ölçüde ulaşıldığı açıkça ortaya konulmalı, ulaşılamayan hedefler var ise bunların gerekçeleri de tartışılmalıdır. Sonuç bölümünün önerileri de kapsaması gerekmektedir.

Referanslar: Yararlanılan kaynaklar bilim alanına uygun kaynak gösterme standartlardan birisinde hazırlanmalıdır. Referanslar konu içerisinde geçtikleri yerlerde de parantez içinde belirtilmelidir.

Ekler: Rapor ana metni içinde geçmeyip rapora eklenmesi gereken tablo, diğerk bilgi, düzenlenmiş anket gibi kısımlar varsa, bu bölümde verilmelidir.